

Een jeugdrechtenproject opnieuw belicht: reacties op het werkingsverslag van Vlonder

M. Bouverne-De Bie*

Eind april 1979 ging te Gent, bij wijze van experiment in de jeugdbescherming, het Vlonder-project van start.¹

De opzet en werking van dit project situeren zich binnen een bredere stroming van onderzoekswerk en praktijkinitiatieven, uitgaande van de rechten van kinderen. Deze zogenaamde 'kinderrechtenbeweging' benadrukt de noodzaak tot herdefiniëring van de huidige rechtspositie van jongeren, derwijze, dat ook jeugdigen erkend worden als volwaardige, d.w.z. handelingsbekwame rechts-subjecten.

De jeugdbeschermingsmaterie vormt, niet in het minst vanuit dit gezichtspunt, een delicaat werkterrein: de vraag naar het laten opnemen van verantwoordelijkheid door jongeren — o.m. in confrontatie met de sociale controledynamieken van de samenleving — kan niet los gezien worden van de feitelijke situatie waarin jongeren leven, kansen krijgen tot waarmaken van deze verantwoordelijkheid.

De realisatie van een jeugdrecht is aldus te zien als een exponent in het socialisatieproces ten aanzien van jongeren; beide processen — recht en opvoeding — zijn wederzijds beïnvloedend.²

Het Vlonder-project situeerde zich in dit spanningsveld: de doelstelling van het project was gegevens te bekomen, zowel over de concretisering van alle rechten die kinderen hebben, als over de begrenzingen die zich hierbij stellen en over hoe deze grenzen verlegd kunnen worden.

Onderzoeksinstrument hiervoor was een concrete actie³: een diversieprogramma werd opgezet, waardoor in de eerste plaats mee vermeden kon worden dat méér jongeren nog gevaar lopen een 'carrière' als jeugdbeschermingscliënt aan te gaan. Een samenwerkingsverband werd opgezet met het parket te Gent en met de gemeentelijke politie belast met jeugdzaken. Vanuit deze samenwerking ontstond de mogelijkheid dat jongeren, ten aanzien van wie normaliter een

* Eerstaanwendend wetenschappelijk medewerkster, Seminarie en laboratorium voor Jeugdwelzijn en Volwassenenvorming, R.U.Gent.

1. BOUVERNE-DE BIE, M., 'Het jeugdrechtenproject Vlonder: situering van een experiment', in: *Panopticon*, 1982, 204.

Vlonder ontstond als deelproject binnen het onderzoek *Preventie van structurele marginalisering bij jongeren* (N.O.S.W., 1981, publikatie nr. 16).

Van maart 1981 tot maart 1982 werd Vlonder financieel mogelijk gemaakt door een overbruggingskrediet van de Koning Boudewijnstichting. Van maart 1982 tot december 1982 werd Vlonder betoelaagd door de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsministerie van Gezin en Welzijnszorg.

2. VERHELLEN, E., 'Verdiend de jeugdbescherming geen ander uitgeleide?', in: *Kultuurleven*, 46 (1979) 9, p. 835-852. Zie ook: DE BOCK, G., 'De sociaal-onaangepast geachte jeugd, Proeve tot planwetenschappelijke benadering', in: *Intermediair*, 1974.

3. BOUVERNE-DE BIE, M., SILON, E., SPIESSCHAERT, F. et. al., 'Preventie van structurele marginalisering', o.c., p. 11 e.v., p. 247 e.v.

maatregel gevorderd zou worden, verwezen werden naar Vlonder en aldus uitgenodigd werden zèlf mee een oplossing te formuleren voor de problematische situatie waarmee zij geconfronteerd werden. In de opzet van het project werd erover gewaakt, dat Vlonder niet beschouwd zou worden als een verlengstuk van het parket, en dat mogelijke seponering de voorkeur kreeg boven een eventuele doorverwijzing.

Het Vlonder-project werd stopgezet op 1 januari 1983, bij gebrek aan formele garantie voor de continuering van de werking. Tegelijkertijd werd het werkingsverslag van Vlonder gepubliceerd en op ruime schaal bekendgemaakt.⁴

Navolgend geven we een overzicht van de voornaamste bevindingen uit dit verslag, en van de reacties hierop⁵, d.w.z. de discussies die mede door dit verslag opgeroepen werden. Hierbij werd, in de redactie van de tekst, voornamelijk een verbreding beoogd, naar: welke vragen worden door een jeugdrechtenproject als zondanig aan de orde gesteld?

Een experiment in de jeugdbescherming

Vlonder omschreef zichzelf als een experiment in de jeugdbescherming. Aansluitend hierop, gaat een eerste deel van het werkingsverslag in op de uitgangspunten en de opzet van het project, een tweede deel verhaalt de concrete werking en resultaten, terwijl in een derde en laatste deel voornamelijk ingegaan wordt op wat uit het project geleerd kan worden naar de bredere setting van de jeugdbescherming. Anderzijds, en belangrijker, geeft deze omschrijving als experiment de opzet aan van het project als een *onderzoeksproject*, of m.a.w. niet als een voorziening op zich. Zowel tijdens de werking als na de stopzetting van Vlonder, blijkt hierover nogal wat verwarring te (hebben) bestaan. De eigen vorm die het project aannam, evenals de relatieve onbekendheid met, en inzonderheid diversiteit in actieonderzoeksopvattingen⁶ zijn hier wellicht niet vreemd aan. De (actie-)onderzoeksopvatting, van waaruit Vlonder gestalte kreeg, baseert zich op twee uitgangspunten, namelijk:

- dat de sociale werkelijkheid zich het best laat kennen voor de onderzoeker die er, reëel betrokken, middenin gaat staan, en
- dat onderzoek niet alleen tot taak heeft deze sociale werkelijkheid inzichtelijker en hanteerbaarder te maken, doch vooral tot taak heeft een bijdrage te leveren opdat het besluitvormingsproces over deze werkelijkheid zo democratisch mogelijk zou verlopen.

4. Zie *Panopticon*, 1983, 305. De beslissing tot stopzetting van de werking werd uitvoerig gemotiveerd op de Stuurgroepvergadering van het project op 4 februari 1983, waarop het werkingsverslag werd voorgesteld, in aanwezigheid van ook de vertegenwoordiger van de Gemeenschapsminister en van de pers.

5. Het werkingsverslag van Vlonder kon op eenvoudige aanvraag bekomen worden; hierbij werd telkens gevraagd reacties toe te sturen.

6. Cfr. in dit verband: ARTEEL, P. en VAN STEENBERGHE, H., o.l.v. Prof. Dr. W. FACHE en Prof. Dr. E. VERHELLEN, *Methodologie van het actie-onderzoek*, N.O.S.W., interimrapport 1, (onuitgegeven); *Acta van het colloquium Methodologie en praktijk van het actie-onderzoek*, Brussel, N.O.S.W., 1980, publikatie, nr. 24A; VAN DIJKUM, C., 'Actie-onderzoek in confrontatie', in: *Tijdschrift voor Agologie*, 9 (1980) 1, p. 6-31; WARDEKKER, W., Actie-onderzoek in de onderwijskunde, een poging tot structurering, in: *Kennis en Methode*, 2 (1978) 1, p. 41 e.v.

Het jeugdbeschermingsbeleid is *object van onderzoek*; tegelijkertijd wordt betracht een concreet probleem in de jeugdbescherming mee op te lossen.⁷

Een veranderingspoging in de jeugdbescherming verloopt, vanuit deze opvatting, niet in een vacuüm, is geen laboratoriumexperiment, doch vraagt dat de veranderingspoging, via samenwerking met de betrokkenen in het veld zèlf, zo vlug en zo klaar mogelijk zou worden gesteld.⁸

Karakteristieken van het Vlonder-project

De betekenis van het Vlonder-project lag deels reeds in de opzet vevat: een samenwerking werd opgezet met parket en politie, op het vroegst mogelijke echeleon van de gerechtelijke filter, teneinde voor zoveel mogelijk jongeren een gerechtelijke carrière te vermijden.

Jongeren, terechtgekomen in een zodanige situatie, dat een maatregel in het kader van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming gevorderd zou worden, konden nu naar Vlonder doorverwezen worden. Deze doorverwijzingsmogelijkheid bood een dubbele kans: een kans voor de jongere, die, in interactie met zijn omgeving, zèlf naar een werkbare oplossing vermocht te zoeken, zodanig dat een verdere gerechtelijke interventie overbodig werd; een kans voor Vlonder, en alle in de jeugdbescherming betrokkenen, om de grenzen af te tasten waarbinnen interventie al dan niet legitiem kan verantwoord worden.

De *hulpverlening* kwam hierdoor centraal te staan in Vlonder, en een groot deel van het werkingsverslag is hieraan gewijd. Het belang van deze hulpverlening komt ook naar voor in de reacties op dit verslag; uit deze reacties blijkt dat zowel de gehanteerde uitgangspunten (ambulant, kortdurend, uitgaande van de concrete situatie)⁹ als de, uit de werking naar voor gekomen 'begeleidingsvormen'¹⁰ bredere herkenning vinden.

De kwetsbare, voorzichtige, met voorbeelden gestaafde beschrijving van de hulpverlening in Vlonder geeft aan hoe jongeren, èn hun omgeving, met vaak geringe begeleiding, in staat zijn zèlf een oplossing voor de gegeven probleemsituatie uit te werken. In drie op vier situaties kon een gerechtelijke carrière vermeden worden.¹¹ Opnieuw dan toch een bevestiging dat het inderdaad kàn.

Specifiek *kenmerkend* voor Vlonder is evenwel de congruentie die betracht werd tussen het hulpverlenend karakter van het project en de situering aan het begin van de gerechtelijke filter. De consequenties hiervan liggen op een dubbel vlak.

Enerzijds betekende dit dat de grenzen van de hulpverlening aangegeven werden in termen van een 'werkbaar' oplossing, d.w.z. een verandering in de si-

7. BOUVERNE-DE BIE, M., DE BOCK, G. en VERHELLEN, E., 'Jeugdbeschermingsbeleid in onderzoek', in: *Actualités criminologiques de l'ULB*, Brussel, 1983, p. 7-17.

Over diverse benaderingswijzen van de sociale werkelijkheid, cfr. BERTING, J., 'Hoofdtrekken van het symbolisch interactionisme', in: VERHELLEN, E. (red.), *In Interactie, Jeugdbescherming en interactionisme*, De Sikkels, Antwerpen, 1978, p. 15-36.

8. VERHELLEN, E., 'Poging tot interactioneel werken in de jeugdbescherming: het experiment Dendermonde', in: VERHELLEN, E. (red.), *In interactie, o.c.*, p. 134.

9. Vlonder, werkingsverslag, *o.c.*, p. 26 e.v.

10. *Ibidem*, p. 53 e.v.

11. *Ibidem*, p. 45 e.v.

tuatie, zodanig dat een dwingende interventie vermeden wordt. Dit hield in, dat niet zozeer de inhoud van de te bereiken oplossing, dan wel *de wijze waarop* een oplossing tot stand kon komen, in de hulpverlening voorop kwam te staan. Het vergroten van de *handelingsruimte* van de betrokken jongeren, in relatie tot de sociale controledynamiek, is hierin een referentiepunt, en bleek tevens een van de belangrijkste discussiepunten binnen het project.

Immers, was het gedrag en/of de situatie van de jongere de concrete aanleiding tot doorverwijzing, hieruit mocht niet besloten worden dat deze aanleiding symptoom was van een dieperliggende problematiek. Mogelijk was dit zo, doch de vraag was (en is) dan of dit soort hulpverlening nog tot de opzet van het project behoorde. De hulpverlening van Vlonder diende zich te richten op het mogelijk maken van de kans van jongeren hún betekenisverlening in te brengen t.o.v. de definiëring van hun situatie als problematisch, in eerste instantie door het parket. De eerste hulpverlenende interventie bestond aldus uit het mogelijk maken van de doorverwijzing, en verdere stappen in de begeleiding dienden o.i. beperkt te blijven tot op het niveau van het vermijden van een dwingende interventie, zij het dat eventuele verdere hulpverlening, waar nodig, op vrijwillige basis aangegaan kon worden. In het opzet van Vlonder werd er ook vanuit gegaan, dat gezocht moest worden naar mogelijkheden voor de jongere om zèlf (en dus niet via de hulpverlening) de m.b.t. zijn situatie met andere betrokkenen (ouders, school ...) overeengekomen besluitvorming met de parketmagistraat te bespreken.

Anderzijds, nauw hierbij aansluitend, werden de mogelijkheden tot het vergroten van de handelingsruimte van jongeren sterk mede bepaald door de zienswijze van het parket op de situatie van de betrokken jongeren. De hulpverlening stond hier voor een zeer zware opgave: uit het concreet verloop van de begeleidingen dienden tevens kansen gecreëerd te worden om verdere doorverwijzingen naar het project mogelijk te maken. Het concrete instrument dat Vlonder hiertoe hanteerde was de zogenaamde 'Stuurgroep'¹² waarop, in overleg met parket en politie, afspraken gemaakt werden over de doorverwijzingen naar Vlonder en tevens betracht werd de uit de werking van het project ressorterende gegevens te systematiseren naar hun betekenis voor het ruimere jeugdbeschermingsbeleid, dit zowel op het niveau van het gerechtelijk arrondissement Gent, als algemeen gezien.

De Stuurgroepwerking

Met deze Stuurgroepwerking onderscheidt het Vlonderproject zich wezenlijk van andere zogenaamde *diversie-* of *rechtsomleggingsprojecten*, zij het dat het er de vormelijke karakteristieken van vertoont¹³ en alsdusdanig mee in een discus-

12. Deze structureringspoging was rechtstreeks geïnspireerd door het Experiment Dendermonde, cfr. VERHELLEN, E., 'Poging tot ...', *o.c.*, p. 134 e.v.

13. Voor de samenstelling van de Stuurgroep, cfr. Vlonder, werkingsverslag, *o.c.*, bijvoegsel 2.
13. VERHELLEN, E., 'Kinderrechten zijn in Beweging', in: *Jeugdrecht-in-Beweging*, Gent, Seminarie en Laboratorium voor Jeugd welzijn en Volwassenenvorming, Werkdokument 7, 1980, p. 30.

sie zit die voornamelijk in de Verenigde Staten en ook in Nederland gestalte kreeg.¹⁴

Samen met de eigenlijke diversie — d.w.z. het vermijden van een gerechtelijke interventie door, zo vroeg mogelijk in het procesverloop, in een ombuiging ervan te voorzien naar een hulpverleningstussenkomst — betrachtte het Vlonder-opzet de gerechtelijke interventie zèlf mede onderzoeksvatbaar te maken.

Hoe dit gebeurde, blijkt voornamelijk uit de agenda en de verslagen van de Stuurgroepvergaderingen.¹⁵

Op de eerste stuurgroepvergadering, werden een aantal basisafspraken geformuleerd voor de (praktische) samenwerking tussen Vlonder, parket en politie. Hierin wordt benadrukt geen seponeringsgevallen naar Vlonder door te sturen. De waarborg, naar de jongere toe, dat Vlonder geen verlengstuk is van het parket, krijgt op deze eerste stuurgroep bijzondere aandacht. Tevens wordt gesteld dat er, in principe en op termijn, geen aanleiding is waarop niet naar Vlonder kan doorverwezen worden.

Op volgende stuurgroepen worden deze beginafspraken telkens opnieuw opgenomen en, al werkende, genuanceerd. Deze nuanceringen hebben deels betrekking op de praktische samenwerking met, en rapportage naar, het parket, maar zijn inzonderheid ook gericht op *kwalitatieve uitbreiding* van mogelijke doorverwijzingen naar Vlonder. Als instrumenten hiertoe werden gehanteerd:

- bespreking van de uit de doorverwijzing af te leiden 'criteria'. Zo b.v. werd gevraagd waarom overwegend bepaalde leeftijden, aanleidingen ... doorverwezen werden, en of andere leeftijden, aanleidingen ... niet in aanmerking konden komen;

- bespreking van de begeleidingen door Vlonder, en van de wijze van doorverwijzing naar Vlonder: hierdoor kon ruimte gemaakt worden voor doorverwijzing van 'moeilijker' situaties, tevens kon de beeldvorming over de begeleidingen door Vlonder open gehouden worden. Deze besprekingen hielden tegelijkertijd een mogelijkheid in om de verdere concretisering van het project regelmatig te vergelijken met de aanvankelijke opzet en beginafspraken.

Onderzoeksmatig werd, via de Stuurgroep, een link gelegd tussen de werking van het project en de ruimere jeugdbeschermingscontext. Concreet drukte zich dit uit in de bespreking van werkteksten over uit de werking naar voor komende aandachtspunten, met name: ouderlijke klacht en statusdelicten, kindermishandeling en -verwaarlozing, rechtsbijstand en migrantenjongeren. De voortijdige stopzetting van het project maakte dat elke van deze thema's een verschillend niveau van uitwerking kende.¹⁶

De door Vlonder ondernomen poging om, via en met de Stuurgroep, de eigen werking in een breder jeugdbeschermings- en maatschappelijk kader te plaatsen, vormt wellicht één van de boeiendste, maar tevens ook kwetsbaarste aspecten in het werkingsverslag. Diverse reacties onderlijnen de resultaten als rechtsomleggingsproject en de sensibiliserende functie als jeugdrechtenpro-

14. Zie o.m. ANDRIESEN, M., 'Diversie in Nederland, het RBS-programma', in: *Jeugdrecht-in-Beweging*, o.c., p. 38-45.

15. Vlonder, werkingsverslag, o.c., bijvoegsel 3.

16. *Ibidem*, p. 89 e.v.

ject.¹⁷ Tevens bleek uit de stuurgroepswerking de noodzaak tot verruiming van de 'rechtsomleggingsdiscussie' tot ook 'due-treatment-waarborgen', of de inbouw van garanties om ook binnen de hulpverlening de rechten van de betrokkenen te waarborgen.¹⁸ Anderzijds stellen zowel het werkingsverslag als meerdere reacties hierop, de sterke afhankelijkheid van Vlonder van de interpretatie van het parket.¹⁹ Vlonder diende te werken binnen deze grenzen en voortdurend dreigde het gevaar eerder gezien te worden als een vorm van differentiatie in de hulpverlening²⁰ (en alleen als dat) dan wel als een werkelijke kans voor de jongere en zijn omgeving, om verdere vormen van interventie te vermijden.

Vanuit het parket nochtans, werd in het project benadrukt dat Vlonder veel eerder gezien werd als een mogelijkheid meer, een *bijkomende* nuanceringsmogelijkheid in het gamma benaderings- en behandelingswijzen ten aanzien van een problematische situatie van de minderjarige. Deze interpretatie geeft aan dat Vlonder erin slaagde effectief in te werken op de plaatsingsdynamiek, wat trouwens ook in de cijfers bevestigd wordt: het werkingsverslag geeft aan dat in drie op vier situaties een verdere gerechtelijke tussenkomst vermeden kon worden.²¹

De Stuurgroepwerking van Vlonder maakte het verder mogelijk deze nuanceringsmogelijkheid — of met andere woorden, de interpretatie door het parket — mee in bespreking te brengen.

Niettemin blijft de vastgestelde afhankelijkheid een belangrijk gegeven, niet in het minst naar het gehanteerde referentiekader: gelijkwaardige inbreng en rechten van jongeren. Dit referentiekader richt zicht naar *alle* jongeren, *onvoorwaardelijk*. Het is deze onvoorwaardelijkheid die het ultieme referentiepunt dient te zijn, wil de 'rechten'-idee niet slechts voor een deel van de jongeren gelden (b.v. verstandelijk begaafden, jongeren vanaf 14 jaar ...) en aldus geen nieuwe ongelijkheden scheppen. Vlonder zette op dit niveau vooral moeizame stappen: geeft het project aan waar kansen liggen voor een gelijkwaardige benadering van jongeren, de structurele barrières waarop gestoten wordt — inclusief de eigen beperktheden als hulpverlenings- en diversieproject — zijn niet gering.²²

De ervaring met Vlonder roept dan ook de vraag op, of niet opnieuw geleerd werd dat een werking binnen de gerechtelijke jeugdbescherming van die aard is, dat de authenticiteit van elke buiten-gerechtelijke inbreng erdoor bedreigd wordt?²³

Nauw hierbij aansluitend, kan de vraag gesteld worden of ook diversie geen illusie is. Vlonder zou dan een internationaal reeds vastgestelde tendens — namelijk dat diversie leidt tot een uitbreiding in plaats van inkrimping van het gerechtelijk circuit — bevestigen, of minstens niet tegenspreken.

17. Zie in dit verband de reeds vermelde studiedag *Jeugdrecht-in-Beweging*, en *Het statusdelikt*, Gent, Seminarie en Laboratorium voor Jeugdwezijn en Volwassenenvorming, Werkdocument 10, 1982.

18. Vlonder, werkingsverslag, o.c., p. 127.

19. *Ibidem*, p. 107 e.v.

20. *Ibidem*, p. 106.

21. *Ibidem*, p. 45.

22. *Ibidem*, p. 89 e.v.

23. Zie WALGRAVE, L., *Uitgeleide aan de jeugdbescherming*, Acco, Leuven, 1978, p. 69 e.v.

De (on)verzoenbaarheid van hulp en recht, of diversie, een illusie?

Het werkingsverslag van Vlonder geeft geen sluitend antwoord op deze vraag naar de al dan niet verzoenbaarheid van hulpverlening en 'recht'. Het project stelt wel een aantal belangrijke nuances.

Allereerst is er de situering van het project *binnen* de gerechtelijke jeugdbescherming, d.w.z. de hulpverlening is in het Vlonder-opzet geen doel op zich, doch instrumenteel t.o.v. een *non-interventionisme*-optiek: Vlonder wilde vermijden dat jongeren een carrière als jeugdbeschermingscliënt begonnen; begeleiding vanuit Vlonder was slechts wenselijk wanneer het gevaar voor een zodanige carrière reëel was, of m.a.w. als zich ten aanzien van de betrokken jongere een maatregel opdrong.²⁴

Door deze opstelling kon Vlonder duidelijk gezien worden als een kans voor de jongere en zijn omgeving, om zo een geplande gerechtelijke interventie te vermijden. De bewaking en uitbreiding van deze *kans* zat vervat in de basisafspraken met het parket en vormde een van de hoofdopdrachten van de stuurgroepwerking.

Door deze opstelling verschilt Vlonder in belangrijke mate van b.v. de jeugdbeschermingscomités, zoals voorzien in de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming. De jeugdbeschermingscomités — en ook de thans voorziene bureaus en bemiddelingscommissies voor bijzondere jeugdbijstand²⁵ — zijn inderdaad in principe buitengerechtelijke initiatieven, doch structureel wèl (mogelijk nauw) verbonden met de gerechtelijke bescherming. In tegenstelling tot het Vlonder-opzet is de hulpverlening hier niet instrumenteel, doch doel op zich. De sociale bescherming gaat uit van eenzelfde basisprincipe, namelijk dat interventie noodzakelijk is, zij het liever een hulpverlenings- dan een gerechtelijke interventie. De in de hulpverlening gelegde *finaliteit* wordt gezien als een noodzakelijk door de jongere te bereiken doel, wil een verdere (eventueel gerechtelijke) interventie vermeden worden. In het Vlonder-opzet was het vermijden van deze interventie de doelstelling waaraan de hulpverlening, *vanuit de betekenisverlening van de jongere*, zich ten dienste wou stellen: primordiaal blijft de inbreng van de jongere en de mogelijkheid van de jongere zèlf in rechte op te treden. Zowel in de sociale bescherming als in het Vlonder-opzet, geldt een 'stok achter-de-deur'-principe, doch als het ware omgekeerd: Vlonder wou deze 'stok' in handen van de jongere zèlf leggen. We benadrukken in dit verband opnieuw de eerder reeds vermelde betekenis, èn begrenzing, van de hulpverlening in Vlonder als voornamelijk de mogelijkheid voor de jongere een eigen definitie in te brengen. Het welzijnswerk, als institutionele verzorgingsinterventie, heeft binnen een dergelijk concept een mogelijke eigen, doch tegelijkertijd begrensde opdracht. De verwachte bijstandsfunctie situeert zich in de eerste plaats ten voordele van het recht van 'cliënten' — in casu jongeren — de eigen situatie vorm te geven, in interactie met de omgeving; tegelijkertijd waar nodig en wenselijk

24. BOUVERNE-DE BIE, M., SILON, L., SPIESSCHAERT, F., et. al., 'Preventie van ...', o.c., p. 179 e.v.

25. Ontwerp-decreet inzake bijzondere jeugdbijstand, Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Gezin en Welzijnzorg, R. STEYAERT, 27 maart 1985; Vlaamse Raad, Zittijd 1984-1985, 19 juni 1985, Dok. 309 (1984-1985).

concrete hulp verlenend, doch méér nog ruimte scheppend opdat cliënten de eigen situatie kunnen hanteren.

De consequenties van het sterke appèl vanuit de hulpverlening kunnen nochtans, ook wat Vlonder betreft, moeilijk overschat worden. Het werkingsverslag geeft hierop slechts fragmentarisch zicht, deels omwille van de beperkte registratie, maar wellicht vooral omdat het hele hulpverleningsopzet een behoedzaam zoeken bleef en, zoals reeds vermeld, één van de zwaarste en meest emotioneelste discussiepunten was binnen het project.

Aanwijzingen voor een verhoogde aandacht naar de hulpverlening als doel op zich liggen in de andere eisen die, naarmate het project vorderde, aan de begeleiders werden gesteld en in de uitvoerigheid waarmee de concrete begeleidingen met de medewerkers besproken werden.²⁶

Mede van daaruit gezien, is de ook in het werkingsverslag gevraagde aandacht voor *due-treatment-waarborgen* één van de belangrijkste resultaten uit het project.²⁷

Dit is zeker waar in het licht van de vaststelling dat het merendeel van de aanleidingen tot doorverwijzing naar Vlonder *statusdelicten* betrof, d.w.z. daden, gedragingen, handelingen van jeugdigen, die aanleiding kunnen geven tot gerechtelijke interventies, waar ten aanzien van diezelfde daden, door volwassenen gesteld, geen justitiële (dus opgelegde) tussenkomst mogelijk is. De benadering van deze status-delicten-situaties werd door Vlonder, vanuit de eigen werking, in discussie gesteld.²⁸ Hiermee gaf het project aan, het controversiële karakter van de eigen werking minstens te onderkennen; de vraag blijft nochtans of ook Vlonder niet aan dezelfde verwarring leed als de hele jeugdbescherming, namelijk verdonkeremaning van de sociale controle?

Zo wordt in een aantal reacties, evenals in het werkingsverslag, betreurd dat Vlonder geen meer expliciete aandacht gaf, of kon geven, aan de notie 'strafwaardigheid'. Vooral echter wordt verwezen naar de resultaten uit Amerikaanse diversieprogramma's, waar het cliënteel eveneens voor een merendeel gevormd werd door zogenaamde 'status offenders'.²⁹ Diversie zou leiden tot een aantal onverwachte effecten.

Een eerste van deze onverwachte effecten is het zogenaamde *net widening-effect*: door minder repressief optreden en door de ontwikkeling van hulpverleningsprogramma's krijgt het jeugdbeschermingssysteem niet minder, maar méér en andere kinderen in zijn bereik; niet alleen wordt mogelijk een bredere doelgroep geïdentificeerd, maar tevens komen andere jeugdigen, andere gezinsleden ... in de behandelingsaanpak terecht.³⁰

Een tweede gevolg van de sterke nadruk die gelegd wordt op een welzijnsmodel, is de aanzienlijke *discretie* die ermee gepaard gaat: hoe minder geformali-

26. Vlonder, werkingsverslag, o.c., p. 50 e.v.

27. *Ibidem*, p. 127 e.v. en: WITTEWRONGEL, G., 'De inbedding van crisisinterventie in de maatschappij, haar mogelijkheden, rol en functie... en haar gevaren' in: LIEVENS, J. e.a., *Krisiscentra en crisisinterventie in Vlaanderen*, Nationale Vereniging voor Geestelijke Gezondheidszorg, Gent, 1981, p. 80.

28. Studiedag over het statusdelikt, 28 januari 1982, zie: *Het statusdelikt*, o.c.

29. JUNGER-TAS, J., Onvoorziene gevolgen van veranderingen binnen de kindbescherming, in: *Justitiële Verkenningen*, 1981, nr. 8, p. 15.

30. VERHELLEN, E., 'Statusdelikten-situaties: nieuwe variaties op een aktueel ouder thema', in: *Het statusdelikt*, o.c., p. 92.

seerd een systeem is, hoe aanzienlijker de bevoegdheden van de beslisser kunnen zijn.³¹ Mede omwille van deze discretie, bestaat er gevaar voor een sterk differentieel beleid: diversie zou voornamelijk ten goede komen aan jonge kinderen, terwijl aan de andere kant bepaalde groepen jeugdigen buiten het bereik van de hulpverlening komen te staan.³²

Het Vlonder-project geeft op deze kritieken een gedeeltelijk antwoord. We verwezen reeds naar de stuurgroepafspraken in dit verband. De klemtoon van de doorverwijzingen naar Vlonder lag op 16 à 17-jarigen, de jongste cliënt was 11 jaar.³³ Niet zo zeer jonge kinderen, dan wel adolescenten kwamen dus op Vlonder terecht. Toch zegt dit niet zoveel: de doorverwijzingen werden sterk beïnvloed door de reeds vermelde afhankelijkheid van de interpretatie door het parket. Het werkingsverslag verwijst in deze context tevens naar de beeldvorming van het parket over de hulpverlening op Vlonder als zijnde zeer verbaal.³³ Zowel deze hulpverleningsmethodiek zelf, als het beeld hierover behoren echter op hun beurt tot de begrenzingen waarmee Vlonder rekening diende te houden. De voorwaardelijke goodwill van de doorverwijzers en andere volwassenen waren één uiterste van de grens, het eigen optreden van Vlonder een ander uiterste.

Gepoogd werd te werken vanuit het respect voor ieders betekenisverlening en op hoe, vanuit dit respect, kan gestreefd worden naar coherentie tussen de diverse, mogelijke waarderingen die aan eenzelfde situatie kunnen gegeven worden.³⁴ Het door Vlonder gehanteerde hulpverleningsmodel, waarin betracht wordt alle partijen aan bod te laten komen, biedt aldus – en meerdere reacties leggen hier de nadruk op – een belangrijke nuance t.o.v. de oorspronkelijke alternatieve hulpverlening, waarin eerder uitgegaan wordt van een ‘per definitie’ verdedigen van de jongere. Op dit punt liep de hulpverlening in Vlonder parallel met de opzet van het project als geheel: het bleef een zoeken naar hoe we beter, dit wil zeggen respectvoller, met elkaar, en vooral met kinderen, kunnen omgaan.

We vermeldden reeds het gevaar, dat Vlonder in zijn werkingsmethodiek de ‘rechten-idee’ slechts voor een aantal jongeren kon realiseren: een parallel met de ‘premie-voor-het-delict’ opvatting die als onderliggend aan de wet van '65 gesignaleerd werd?³⁵

Het relativeert de betekenis van elk project op zich, a-historisch; de vaststelling moet zijn, dat de ervaren grenzen grenzen zijn, verweven in ons opvoedings- en cultuurpatroon; het is m.a.w. op dit niveau dat de beoordeling van het project, ook als diversieproject, plaats moet kunnen vinden.³⁶

31. JUNGER-TAS, J., ‘Onvoorziene gevolgen...’, *o.c.*, p. 18; ELIAERTS, C., Knelpunten bij een strategie tot veranderingen in het jeugdrecht. Synthese van de tussenkomsten op de studiedag over statusdelikten, in: *Het statusdelikt*, *o.c.*, p. 118.

32. JUNGER-TAS, J., ‘Onvoorziene gevolgen...’, *o.c.*, p. 24-37.

33. Vlonder, werkingsverslag, *o.c.*, p. 38 e.v.

34. SILON, L., ‘Vlonder’, in: *Jeugdrecht-in-Beweging*, *o.c.*, p. 47-53.

35. DE BOCK, G., *Theorie en praktijk van de wetgeving op de jeugdbescherming*, onuitgegeven cursus, Gent, Seminarie en Laboratorium voor Jeugdwelzijn en Volwassenenvorming, s.d.; VERHELLEN, E., ‘Het decreet inzake bijzondere jeugdbijstand. Tussen twee stoelen?’, in: *Panopticon*, 1985, 403.

36. Vgl. in dit verband: ROOD-DE BOER, M., ‘Nieuwe dimensies, Jeugdsanctierecht en diversie’, in: *Grenzen van de jeugd*, *Ars Aequi Libri*, 1981, p. 340-341.

De rechten van kinderen

Hier stelt zich de fundamentele vraag naar het door Vlonder gehanteerde referentiekader; het project is hierin zeer expliciet en situeerde zich van meetaf aan in wat genoemd wordt een 'kinderrechtenbeweging'.³⁷ Gesteld wordt in een aantal reacties op het werkingsverslag, dat deze uitgangspunten 'extreem zijn, en velen in het harnas zullen jagen'.

Opgemerkt moet worden, dat de extremiteit niet ligt in de gekozen uitgangspunten, doch veeleer in de realiteit zelf. Het is inderdaad onthutsend te moeten vaststellen dat, waar algemeen erkend wordt dat de rechten van kinderen gebonden zijn aan tijd, klasse, cultuur en economische omstandigheden, men tegelijkertijd *niet* kan vaststellen dat er een gestadige vooruitgang is in de richting van meer rechten voor kinderen; dat men niet kan vaststellen dat kinderen — en zeker niet *alle* kinderen — steeds meer beroep kunnen doen op een betere dienstverlening.³⁸

Immers, in het onderzoek naar de rechten van het kind dient een belangrijk onderscheid te worden gemaakt tussen enerzijds de kwaliteit van de *omstandigheden* waarin kinderen moeten, of kunnen, opgroeien en die het socialisatie-proces mee vorm geven, en anderzijds de kwaliteit van de *relatie* tussen volwassenen en kinderen die, mede op grond van deze omstandigheden, tot stand komt, of kan komen.

Onderzoekers, die wijzen op een gestadige vooruitgang in de houding ten aanzien van kinderen³⁹ refereren voornamelijk aan de omstandigheden waarin kinderen kunnen opgroeien: wanneer deze verbeteren, ontstaan ook meer mogelijkheden tot zorg en belangstelling voor het kind. Deze — in belang moeilijk te overschatten — vraag naar positieve omstandigheden is evenwel in de eerste plaats te zien als een vraag naar *sociale rechtvaardigheid*, een recht waarop alle mensen, dus ook *alle* kinderen, aanspraak (zouden) moeten kunnen maken. Tegelijkertijd stelt zich, binnen dit kader, de vraag naar de *gelijkwaardigheid* van het kind in zijn relatie tot anderen, kinderen en volwassenen; het is een vraag naar de mogelijkheid van *ook* kinderen de relatie met de omgeving mee gestalte te geven, en mee te bepalen hoe de werkelijkheid eruit kan zien.⁴⁰

Hoe verregaand de rechten van kinderen dan in het gedrang kunnen komen, blijkt uit het begrip 'structurele kindermishandeling': op diverse vlakken wordt, in de organisatie van de samenleving — denken we b.v. aan de verkeerssi-

37. 'Grote stromingen in het hervormingsdebat betreffende de Belgische jeugdbescherming', in: *Panopticon*, 1980, 77; VERHELLEN, E., 'Verdient ...', o.c.; VERHELLEN, E., *Werken met kinderen vanuit een kinderrechtensvisie*, Gent, Studiedag Waarden in het Welzijnswerk, Stedelijk Hoger Instituut voor Sociale Studiën, 1984.

38. TAKANISHI, R., 'Childhood as a social issue. Historical Roots of Contemporary Child Advocacy Movements', in: *Journal of Social Issues*, Vol. 34, nr. 2, 1978, p. 8-28.

39. Zie o.m. DE MAUSE, L. (ed.), *The History of Childhood*, New York/London, 1974; JUNGER-TAS, J., 'Kinderrecht en kindervelzijn in historisch perspectief', in: *Familie- en Jeugdrecht*, 5 (1983) 7 en 8, p. 206-232.

40. BOUVERNE-DE BIE, M. en VERHELLEN, E., Jongerenrechten historisch doorgelicht, Studiedag 'Meer rechten voor jongeren', Brussel, Werkgroep Bijzondere Jeugdzorg, 1984.

tuatie, ruimtelijke ordening, arbeidsorganisatie ... — geen rekening gehouden met de mogelijkheden en behoeften van kinderen.⁴¹

Tevens treedt uit deze analyse de paradox naar voren, dat interventies gericht op een wijziging en verbetering van de omstandigheden waarin kinderen opgroeien, van die aard kunnen zijn, dat de kwaliteit van de relatie tussen kinderen en volwassenen erdoor in verdrinking komt. Dit wordt eveneens in een aantal historische studies benadrukt.⁴² Inderdaad zorgde de, sinds het eind van de achttiende eeuw toenemende nadruk op het kind als kind, parallel met de kinderbeschermingsbeweging van rond de eeuwwisseling, voor een uitgebreid netwerk van georganiseerde en geprofessionaliseerde inspanningen ten behoeve van het kind en de jongere. De 'rechten van het kind' vonden een formulering als 'opvoedingsplichten ten aanzien van het kind'.

Deze beweging had, zo leert ons dan toch het jeugdwelzijnsdebat, een aantal problematische consequenties naar juist de grondrechten, de *rechtspositie* van het kind. Door het 'belang' of de 'rechten' van het kind te vertalen naar wat gezien wordt als wenselijke socialisatie van het kind wordt rechtvaardiging gevonden tot verregaande sociale controle van kinderen, en hun ouders: de plicht tot bescherming wordt ingeroepen, eerder dan het recht van óók deze kinderen, en gezinnen, op sociale rechtvaardigheid.⁴³ De kinderbescherming kon aldus een sluitstuk op de sociale controle ten aanzien van lagere sociale klassen worden.⁴⁴ Tegelijkertijd kunnen belangrijke kanttekeningen geplaatst worden bij de wijze waarop aan de overheidsinterventie t.a.v. kinderen vorm gegeven wordt.⁴⁵

Jeugdbescherming — inclusief de reeds hoger vermelde problematische verhouding tussen hulp en recht — is wezenlijk te zien als een spanningsveld tussen socialisatie en sociale controle.⁴⁶ Vandaaruit gaat het niet alleen 'om de vraag — zoals die als een rode draad door de klassieke discussies loopt — of de jeugdige in het belang van zijn eigen welzijn moet worden beschermd, maar vooral en tegenwoordig steeds nadrukkelijker *door wie* die bescherming ter hand moet worden genomen en *op welke wijze* dat zou moeten gebeuren'.⁴⁷

41. Zie hierover: *Strukturele Kindermishandeling*, Verslag van de studiedag ingericht door de Vereniging Kind en Geweld, Antwerpen, Kind en Geweld, 1982.

42. Zie o.m. ARIES, Ph., *L'enfant et la vie familiale sous l'ancien régime*, Librairie Plon, Paris, 1960; BERTELS, K., 'Adolescentie als historisch maakwerk', in: *Jeugd en Samenleving*, 1978, nr. 1, p. 17-35; DASBERG, L., *Grootbrengen door kleinhouden als historisch verschijnsel*, Boom, Meppel, 1984; VAN DEN BERG, J., *Metablica of leer der veranderingen*, Nijkerk, 1960; VAN USSEL, J., *Geschiedenis van het seksuele probleem*, Boom, Meppel, 1978.

43. SCHOTANUS, A., *De kinder- en jeugdbescherming in België, een historisch-maatschappelijke benadering*, onuitgegeven licentieverhandeling, Gent, F.P.P.W., 1981-1982.

44. PETERS, T. en WALGRAVE, L., 'Maatschappelijk-historische duidingen, bij het ontstaan van de Belgische jeugdbescherming', in: *Tijdschrift voor Criminologie*, 20 (1978) 2, p. 57-70.

45. DUPONT, L., 'Jeugdbescherming met mate', in: *Maatschappelijke functie van de jeugdrechtbank*, Brussel, Studiecentrum voor jeugdmisdadigheid, 1980, p. 5-13.

46. VERHELLEN, E., *De opvoedingsbijstand in de wet betreffende de jeugdbescherming van 8 april 1965. Poging tot operationalisering voor de praktijk vanuit interactionistisch perspectief, met wetenschapstheoretische consequenties*, R.U.G., 1977.

47. SCHALKEN, T.M., 'Jeugdstrafrecht tussen welzijn en de eis van een behoorlijke rechtspleging (artikel 6 Europees Verdrag)', in: *Familie- en Jeugdrecht*, 5 (1983), 7/8, p. 233.

Vlonder als jeugdrechtenproject

Het antwoord op deze vraag is, vanuit een kinderrechtenidee, radicaal; uitgegaan wordt van de *principiële handelingsbekwaamheid* van kinderen.⁴⁸ Dit betekent dat opgekomen wordt voor het recht van kinderen op geldigheid van een eigen referentiekader. In deze opvatting wordt uitgegaan van een *wederkerigheid* in het socialisatieproces; ieder mens is 'on-af' en niemand (kinderen niet, maar evengoed volwassenen niet) weet dwingend hoe de confrontatie met wat ons omringt aangegaan moet worden. Fundamenteel is dan de erkenning dat hierover een diversiteit aan opvattingen kan bestaan, en dat iedereen recht heeft in deze diversiteit ontplooiingskansen te vinden.⁴⁹

Naar de jeugdbescherming toe betekent dit een noodzakelijk samengaan van het handelen op dit terrein met een blijvende verwondering over, en nieuwsgierigheid naar wat ook kinderen kunnen.

Voor Vlonder betekende dit, dat gekozen werd voor een gematigde opstelling: al werkende zien wat kan, en hoe dit ondersteund kan worden. Het werkingsverslag geeft hiervan vele voorbeelden, voornamelijk op het vlak van de hulpverlening. Met als belangrijke ervaring: het structureel gebrek aan keuzemogelijkheden voor kinderen. Wat te doen t.o.v. situaties, vanuit jongeren omschreven als 'Wir haben nichts als unsere Angst?'⁵⁰ Van daaruit is een correcte situering van Vlonder slechts mogelijk met inachtnaam van ook de sensibiliserings- en onderzoekscomponent van het project.

Het werkingsverslag is hierover, misschien terecht, zeer bescheiden. De sensibiliseringsfunctie van Vlonder werd intensief uitgewerkt en gedurende de hele werking waren er contacten, zowel met de ruime jeugdbeschermings- en jeugdwelzijnssector, als binnen de welzijnssector algemeen.⁵¹ Van daaruit was Vlonder zeker geen geïsoleerd initiatief. Wel nam de informatieverstrekking over het project en over de uitgangspunten ervan, een voorname plaats in. Uitdieping van ervaringsgegevens, systematische registratie, verbreding van deze informatie naar een groter onderzoeksforum, bleven beperkt.⁵²

Wordt Vlonder gerelateerd aan de zogenaamde '4 D's' van het kinderrechtenprogramma⁵³ dan wordt het beeld genuanceerder. Deze '4 D's' zijn:

- *decriminalisering*. Voor kinderen betekent dit, dat dat zij enkel voor de jeugdrechtbank moeten komen voor feiten, waarvoor ook volwassenen een tussenkomst moeten vrezan. De studiedag van Vlonder over het statusdelict situeerde zich in het hart van deze problematiek;

- *diversion of rechtsomlegging*. We verwijzen hier uiteraard naar de opzet zelf van het project;

48. Zie noot 37.

49. Deze opvatting over het socialisatieproces vinden we o.m. terug in: FREIRE, P., *Pedagogie van de onderdrukten*, Het Wereldvenster, Baarn, 1972; KUIJER, G., *Het geminachte kind*, Amsterdam, De Arbeiderspers, 1980; NEILL, A., *Summerhill, a radical approach to child rearing*, New York, 1960; ROGERS, C., *Freedom to learn*, Columbus, 1969; GOODMAN, P., *Growing up absurd*, New York, 1960; THUISSEN, T., *De gelukkige klas*, Antwerpen, 1926.

50. Vlonder, werkingsverslag, o.c., p. 76.

51. *Ibidem*, p. 87; BOUVERNE-DE BIE, M., SILON, L., SPIESSCHAERT, F. e.a., 'Preventie van structurele...', o.c., p. 200 e.v.

52. Vlonder, werkingsverslag, o.c., p. 97.

53. EMPEY, L.T., 'Child rights and juvenile justice', in: *Jeugdrecht-in-Beweging*, o.c., p. 55-87.

- *due-process* of waarborgen met betrekking tot rechtsbijstand, initiatiefrecht en behoorlijke procesgang. Dit thema werd regelmatig ter sprake gebracht op de stuurgroep. Tijdens het project (oktober 1981) startte het Gentse parket met een (inmiddels in onbruik geraakt) project rechtsbijstand, waardoor aan elke jongere, ten aanzien van wie een vrijheidsberovende maatregel gevorderd werd, een advocaat toegewezen werd. Belangrijk in dit verband is tevens dat Vlonder zich principieel openstelde voor elke jongere. Motieven hiervoor lagen op het vlak van de deontologie van de hulpverlening, maar inzonderheid ook in de mogelijkheid voor de jongere om, waar hij een tussenkomst vreesde, zelf contact op te nemen met de jeugdrechtbank.

- *deinstitutionalisering*. D.w.z. dat men er van uitgaat, dat probleemsituaties best opgelost worden, in de context waarin ze ontstaan zijn. Ook hier kan verwezen worden naar de opzet van het project, en naar de hierin gehanteerde hulpverlening, met accent op het vermijden van een gerechtelijke interventie.

Anderzijds ondersteunt de ervaring met Vlonder de overtuiging, dat inzonderheid op het zogenaamde 'algemeen preventieve' vlak nog zeer veel gedaan moet worden. De recente maatregelen, o.m. inzake jeugdwerkloosheid, en de verregaande besparingen in de algemene jeugdwelzijnszorg staan haaks op alle mogelijke aanzetten hiertoe.⁵⁴

Vlonder: een uniek experiment?

De stopzetting van Vlonder, per 1 januari 1983, was voortijdig. De onzekerheid over de voortzetting van het project heeft bovendien in belangrijke mate de resultaten mee beïnvloed: deze onzekerheid had tot gevolg dat de aanbrenghing door politie en parket terugliep.⁵⁵

Het project was niet afgerond, en nu nog worden stilaan draden zichtbaar, die mogelijk nog opgenomen hadden kunnen worden. De vraag stelt zich: het experiment werd met veel overtuiging ingezet, maar was het ook nog overtuigend?

Hierbij volgende bedenkingen.

Een eerste betreft de onderzoekstraditie waarin Vlonder kadert. Twijfels over de vanzelfsprekendheid waarmee standpunten over de jeugd en de jeugdwelzijnszorg ingenomen worden maakten — zeer vroeg reeds — kritische kanttekeningen mogelijk bij de — dan toch unaniem goedgekeurde — wet van 1965.⁵⁶ Met het scherper zicht op het toenemend interventionisme, dat deze wet mogelijk maakte, bleek steeds nadrukkelijker de noodzaak tot kadering van de jeugdbescherming in een breder verband, een algemeen (jeugd)welzijnsbeleid. Een steeds smaller wordende marge tussen de uitbouw van een jeugdbeschermings-

54. Zie hierover de studiedag van het Contactcomité van Organisaties voor Jeugdzorg, 'Jongeren in de knel van het beleid, Toenemende emancipatiebelemmeringen voor jongeren in een crisisklimaat', in: *Contact*, Bijzonder nummer, 1983.

BOUVERNE-DE BIE, M., 'Over jeugdwerkloosheid, of: de gedwongen kwetsbaarheid van een generatie', in: *Panopticon*, 1984, p. 477-494.

55. Vlonder, werkingsverslag, o.c., p. 37 e.v.

56. DE BOCK, G., 'Beschouwingen naar aanleiding van de nieuwe wet op de jeugdbescherming', in: *Rechtskundig Weekblad*, 29 (1965) 5, kol. 225-236.

recht en een jeugdwelzijnsbeleid werd hiermee aangegeven.⁵⁷ In de uittekening van deze smalle marge was Vlonder — zoals voorheen het Experiment Dendermonde⁵⁸ — één van de, wellicht vele, stappen die gezet kunnen worden. Vlonder was in zoverre uniek, dat een stap gezet werd, en voor het eerst in Vlaanderen een concreet rechtsomleggingsproject, en dit vanuit een expliciete rechtensvisie, gestalte kon krijgen. Deze, en andere, unieke stappen worden gezet vanuit onderzoek, maar ook vanuit een brede basisbeweging in de sector, denken we b.v. maar aan de dagcentra voor schoolgaande jeugd.

Een tweede bedenking betreft de notie 'experiment'. De continueringsmoeilijkheden van Vlonder — ook tijdens de werking reeds — vormen een hoofdstuk apart, en dit geldt voor zeer vele (nieuwe) initiatieven in de jeugdbescherming, en in de bredere sector van het jeugdwelzijnsbeleid. Terecht wijst het werkingsverslag erop dat Vlonder dan nog in een 'luxe-positie' verkeerde.⁵⁹ Toch blijft het een gegeven, dat zeer veel gewerkt moest worden *om* te kunnen werken. Tegelijkertijd houdt een experiment, midden in de concrete praktijk, in dat niet alle vragen vooraf reeds op een rijtje gezet kunnen worden. Ook hier geldt dat men moet werken *om* te kunnen werken. Noch nationaal, noch op gemeenschapsniveau vinden praktijkwerkers en/of onderzoekers momenteel een geëigende structuur om dit mogelijk te maken. Ook in dit opzicht vormt de intense beweging in het Vlaamse jeugdbeschermingsveld een uniek gegeven.

Een laatste bedenking tenslotte geldt de discrepantie tussen deze uniciteit en de werkelijke impact op het jeugdbeschermings- en jeugdwelzijnsbeleid. De continuering van Vlonder struikelde mede over de bevoegdheidsdiscussies betreffende de jeugdbeschermingsmaterie. De nood aan duidelijkheid en doorzichtigheid in bevoegdheidsafbakening tussen welzijnssector en justitie blijkt vooralsnog onbeantwoord; de realisatie van een duidelijk onderscheid blijkt via inhoudelijke discussie te worden nagestreefd.⁶⁰ Het neemt niet weg, dat ook (en liefst) met onderscheiden bevoegdheden, zowel coördinatie tussen diverse beleidsverantwoordelijkheden als een blijvende verbinding tussen jeugdwelzijn en jeugdrecht⁶¹ belangrijke voorwaarden zijn om tot een geïntegreerd jeugdwelzijnsbeleid te komen. Immers, wanneer men aanneemt dat het 'belang van het kind' voor een dergelijk beleid een doorslaggevend criterium hoort te zijn, houdt dit vanuit een rechtensvisie in, dat het kind niet alleen als subject van rechten wordt erkend, maar dat het deze rechten ook effectief te gelde kan maken. Dit betekent dat de 'aandacht voor het welzijn van de jeugdige juridisch zodanig behoort te worden gestructureerd, dat de rechtspositie van de jeugdige wordt verstevigd tegenover het optreden van de overheid, ook al geschiedt dit laatste in het perspectief van zijn eigen welzijn'.⁶²

57. DE BOCK, G., 'Apatie voor protest of protest tegen apatie, De crisis in de hulpverlening aan de niet-aangepast-geachte-jeugdigen', in: *Jeugd en Samenleving*, 3 (1973) 7/8, p. 460 e.v.

58. VERHELLEN, E., *Het Experiment Dendermonde*, Gent, Seminarie en Laboratorium voor Jeugdwelzijn en Volwassenenvorming, 1975.

59. Vlonder, werkingsverslag, *o.c.*, p. 16.

60. Zie o.m. VERHELLEN, E., 'Jeugdbescherming en de staatshervorming', in: *Panopticon*, 1982, 281; VERHELLEN, E., 'Het decreet ...', *o.c.*

61. DE BOCK, G., *Overheen Jeugd en Recht. Een bijdrage tot het uitvinden van een nieuw jeugdrecht*, Kluwer rechtswetenschappen, Antwerpen, 1982.

62. Staatscommissie Herzien strafrecht voor Jeugdigen (Commissie Anneveldt), *Sanctierecht voor jeugdigen*, 1982, p. 22.

Dit houdt due-process-waarborgen in, dit wil zeggen waarborgen met betrekking tot een justitiële afhandeling, doch evenzeer due-treatment-waarborgen, dit wil zeggen, soortgelijke waarborgen moeten kunnen worden voorzien in geval van een niet-justitiële afhandeling. Het is een verdienste van Vlonder hierop de aandacht te hebben gevestigd.⁶³ De ervaring met Vlonder leert, dat tevens telkens weer de vraag gesteld moet worden naar welke voorwaarden vervuld moeten worden opdat de toegekende rechten geen dode letter zouden blijven. Het is de vraag naar de bijdrage van de minderjarige tot de *rechtsvorming*.⁶⁴ In het zoeken naar mogelijkheden tot realisatie hiervan heeft Vlonder een aanzet gegeven. Hierop kan verder gebouwd worden.

63. Vlonder, werkingsverslag, *o.c.*, p. 127 e.v.

64. Zie o.m. BOUVERNE-DE BIE, M., 'Rechtshulp en jeugdbescherming', in *Dossier Rechtshulp, Themanummer Socialistisch Welzijnswerk* (verslag studiedag rechtshulp), 1985, nr. 2, p. 60-73.